

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא מו - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - כ"ט טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מו]

(יא, לו) אַךְ מַעֲיֵן וּבֹר מְקוֹה מִיָּהּ הִיָּה טְהוֹר וְנוֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא:

מדוע כתוב ונוגע בנבלתם יטמא הא כתיב לעיל (פסוק לא), ומדוע כתוב לעיל

"במותם" וכאן כתוב "בנבלתם"

(יא, לו) שם¹, בתורת כהנים פרשה ט, (סוף פרק י, סעיף ו), רבי

יוסי הגלילי אומר, ונוגע בנבלתם יטמא, במגע הם מטמאים כו'

מטמא במשא כו' אינו דין שיטמא במשא. פירוש, ולפי זה כי

גמרינן מקל וחומר דמטמא במשא, הוי אמרינן דיו, מה התם אינו

מטמא רק בכזית, כן הכא אינו מטמא רק בכזית. ואתי שפיר

¹ [מו] (יא, לו) "אַךְ מַעֲיֵן וּבֹר מְקוֹה מִיָּהּ הִיָּה טְהוֹר וְנוֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא"

ע"כ. ויש לדקדק, א. מדוע כתוב ונוגע בנבלתם יטמא, הא כבר כתיב לעיל

(פסוק לא) "כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמַתְּם יִטְמָא עַד הָעֶרֶב". ב. מדוע לעיל כתיב

במותם וכאן בנבלתם. וכבר עמדו בזה חכמינו זכרונם לברכה בתורת כהנים

(פרשה ט סוף פרק י אות ה-ז), הלל, רבי יוסי הגלילי, ורבי עקיבא, וכל אחד

דרש דבר אחר. וז"ל "רבי יוסי הגלילי אומר, ונוגע בנבלתם יטמא, במגע

הם מטמאים ואין מטמאים במשא. והלא דין הוא, ומה אם בהמה שלא עשה

דמה כבשרה מטמא במשא, שרץ שעשה דמו כבשרו, אינו דין שיטמא

במשא, ת"ל ונוגע בנבלתם יטמא, במגע הם מטמאים ואין מטמא במשא"

ע"כ.

פירוש דנוגע בנבלתם בא ללמד ששרץ אינו מטמא במשא אלא במגע. דאף

על פי שלעיל כתיב רק מגע, אם כן מהיכי תיחי שיטמא במשא דצריך פסוק

ללמד שלא מטמא במשא, ועל זה אמר רבי יוסי הגלילי, דהוה אמינא,

דנלמד מנבלת בהמה בקל וחומר, ומה נבלת בהמה שדמה אינו מטמא

כבשרה, כמבואר לעיל שם, מטמא במשא, שרץ שדמו מטמא כבשרו אינו

דין שיטמא במשא, והוה ילפינן מקל וחומר שיטמא במשא, לפיכך כתיב

כאן והנוגע בנבלתם יטמא, מיותר, ללמד שנבלת שרץ אינו טמא במשא

אלא במגע, ומיושב דקדוק א'.

ועל פי זה יתיישב דקדוק ב', מדוע לעיל כתיב במותם וכאן בנבלתם, דהנה

שרץ מטמא כעדשה ונבלת בהמה בכזית, ואי הוה ילפינן טומאת משא

בשרץ מקל וחומר מנבלת בהמה, לא הוי אמרינן שכעדשה שרץ מטמא

במשא, דדיו לבוא מן הדין להיות כנידון, דכיון שכל הלימוד של משא נלמד

מנבלת בהמה, ונבלת בהמה מטמא בכזית ולא כעדשה, גם שרץ לא יטמא

במשא אלא בכזית ולא כעדשה, לפיכך לעיל בפסוק לא דאיירי מטומאת

שרץ כעדשה, כתיב בהם במותם, כמו שדרשינן לעיל בתורת כהנים (פרשה

דכתיב לעיל (פסוק לא) כל הנוגע בהם במותם יטמא, היינו דהתם

מיירי בכעדשה, וכמו דדריש לעיל (פרשה ה, תחילת פרק ז,

פיסקא ו') בהם מהם, ולכך אינו מטמא רק במגע, אבל הכא

סלקא דעתך אמינא דבמשא גם כן מטמא, היינו בכזית, קא

משמע לן, ולכך כתוב בנבלתם, היינו כמו גבי חיה, דכזית אינו

מטמא במשא רק במגע. ורבי עקיבא דריש (פרשה ט סוף פרק י

אות ו) ונוגע למילא אוחרי, והא דאינו מטמא שרץ במשא יליף

מאשר היא לקמן פרשה יוד פיסקא ג, עיין שם דזה קאי לרבי

עקיבא, ודו"ק².

ה, תחילת פרק ז, פיסקא ו') דהקשו, דלשון "בהם" שבפסוק לא, משמעו

כל השרץ, והיינו, דאין טמא אלא נוגע בכל השרץ, ולשון "מהם" משמע

מקצת השרץ, דנוגע גם במקצתו של שרץ טמא, ותיצו, דבא ללמד על

מקצת שהוא ככולו, והיינו כעדשה, שתחילת ברייתו היא כעדשה [ומבואר

בספקא מא] לכן כתוב "בהם במותם".

אבל פסוק זה דבא ללמד שלא יטמא במשא מקל וחומר, בהכרח דאיירי

בכזית, דכעדשה בודאי לא הוה אמינא שיטמא במשא, דדיו לבא מן הדין

להיות כנידון, וכיון דאיירי בכזית כתיב "בנבלתם", דהיינו שיעור נבלת

בהמה שהוא בכזית, וקא משמע לן דאפילו כזית מן השרץ אינו מטמא

במשא, אלא במגע, כדין נבלת חיה שמטמא במגע ולא במשא.

ודע דרבי עקיבא דריש בתורת כהנים (שם, פסקא ז) דבא ללמד על כלי עצם

שמטמא, עיין שם. ולפי דבריו צריך ביאור מנין ילמד שכזית שרץ אינו

מטמא במשא, אבל באמת הוא יליף מאשר היא לקמן פרשה יוד סוף פרק

יא פיסקא ג, עיין שם דזה קאי לרבי עקיבא. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב ונוגע בנבלתם יטמא, הא כתיב

לעיל (פסוק לא), והטעם שכתוב לעיל "במותם" וכאן כתוב

"בנבלתם" – כיון דבא ללמד כאן, ששרץ אינו מטמא במשא,

דהוה אמינא דנלמד בקל וחומר מנבלת בהמה שמטמא במשא,

ולפיכך לעיל כתיב במותם, דאיירי בטומאת שרץ כעדשה, וכאן

איירי בכזית, דבפחות מכזית לא הוה ילפינן קל וחומר מנבלת

בהמה, דדיו לבא מן הדין להיות כנידון, לפיכך כתיב בנבלתם,

דהיינו כזית, שהוא שיעור טומאת נבלת בהמה.



[מז]

משך חכמה

פרשת שמני, פסקא מו - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - כ"ט טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מדוע כתוב "ונוגע בנבלתם יטמא". ובדין כלי הבא מן המים וכלי מן עצמות עופות

(יא, לו) ונוגע בנבלתם יטמא³. בתורת כהנים (פרשה ט, סוף פרק י, אות ז) רבי עקיבא אומר לרבות כלי עצם כו', אם כן למה נאמר

הטלפים, הכלים הנעשים מהם מקבלים טומאה, וכל שכן מן העצים: ת"ל וכל. דוא"ו הרבה אחרים, א"כ דקא מרבה כל שאר בהמה וחייה, למה פירט ואמר עזים, לימא וכל מעשה עצם וכו' וקמריב כולהו: פרט לעופות. לכלים הנעשים מעצם העוף, כגון צפורני גריפין שעושין מהם כלים" עכ"ל.

הנה מבואר, דכלים הנעשים מעצם בהמה טמאים, אבל הנעשים מעצם העוף טהורים. והנה בתוספתא ומובא בר"ש כלים (יז, יד) תניא "העושה כלים מעצמות העופות טהורין, חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה דבר המקבל טומאה טמא", מבואר שכיון שחיבר להם חוט או משיחה של דבר המקבל טומאה, הם טמאים, והטעם בזה הוא, דתנן בכלים (יז, יג) "כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר"ע, העושה כלים מן הגדל בים, וחבר להם מן הגדל בארץ אפי' חוט אפי' משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא" ע"כ, מבואר במשנה, שכלים מן בעלי חיים שבים טהורים, ואם חיבר אפילו חוט או משיחה של דבר המקבל טומאה לכלים אלו מקבלים טומאה, ולכן גם העושה כלים מן עצם של עופות, וחיבר להם חוט או משיחה טמאים, הרי שדימה כלים של עצם עופות לכלים מדברים שבים, שכמו שבכלים הנעשים מן המים, אם חיבר חוט ומשיחה מדבר המקבל טומאה, מטמא את הכלים, כך גם כלים מן עופות שחיבר להם חוט או משיחה מדבר המקבל טומאה מקבלים טומאה. והטעם שמדמה כלי עצם עופות, מכלים הנעשים מדברים שבים, כיון שגם עופות נבראו מן המים, כדאיתא בחולין (כו, ב).

והנה תניא בתוספתא במסכת כלים (בבא מציעא) פרק ז הלכה ד "העושה כלים מן הגדל בים טהורים, חיבור להן מן הגדל בארץ כדרך שחיבורן לטומאה אפילו כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה, דבר שכליו מקבל טומאה טמא, ודבר שאין כליו מקבל טומאה טהור, ר' יהודה אומר כלי ים ראויים לטומאה וטהורים, לכשתמצא להן עלא יהו טמאין" ע"כ. ודברי התוספתא צריכים ביאור.

ונראה כוונת התוספתא, דבכלים של גלל או אבנים ואדמה, אם חיבר להן דבר המקבל טומאה, לא נעשה כל הכלי טמא כשם שחיבר לכלי עצם מעופות ומכלים שבים, אלא הטמא בטומאתו וטהורו בטהרתו, היינו כלי הגלל או של אבן טהור. ודוקא כלים הבאים ממים על ידי חוט או משיחה שהם דבר המקבל טומאה, מקבלים טומאה על ידי חוט או משיחה, והטעם



[מז]

(יא, לו) אף מעין ובור מקנה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא:

³ [מז] (יא, לו) "אף מעין ובור מקנה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב ונוגע בנבלתם יטמא, הא כבר כתיב לעיל (פסוק לא) "כל הנגע בהם במתם יטמא עד הערב". וכבר עמדו בזה חכמינו זכרונם לברכה בתורת כהנים (פרשה ט סוף פרק י אות ה-ז), הלל, רבי יוסי הגלילי, ורבי עקיבא, וכל אחד דרש דבר אחר. ולעיל נתבאר שיטת רבי יוסי הגלילי, וכאן יבואר שיטת רבי עקיבא.

וז"ל (שם, אות ז) "רבי עקיבא אומר ונוגע בנבלתם יטמא, לרבות כלי עצם, הלא דין הוא, מה אם העץ שאביו טהור, כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה, העצם שאביו טמא, אינו דין שיהיו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה, לא אם אמרתה בעץ שהוא מכשיר בבית המנוגע, תאמר בעצם שאינו מכשיר בבית המנוגע, הואיל ואינו מכשיר בבית המנוגע לא יהיו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה, תלמוד לומר והנוגע בנבלתם יטמא, לרבות כלי עצם. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, הרי הוא אומר (במדבר לא, כ) כל מעשה עזים, לרבות כל העשוי מן העזים, אפילו מן הקרנים ומן הטלפיים, ושאר בהמה וחייה מנין, תלמוד לומר וכל מעשה, אם כן למה נאמר עזים פרט לעופות". ע"כ.

[ופירש הקרבן אהרן, וז"ל "לרבות כלי עצם. שיהיו מקבלים טומאה, שאם אינו ענין לבשר, דהרי כבר נאמר, אתא לרבות לו טומאה, והוא לכלים אשר יעשו מן עצמות: והלא דין. שיהיו מקבלים טומאה, ולא אצטריך קרא לומר זה: העץ שאביו טהור. דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה עד שיעשה מהם כלי, כלים הנעשים ממנו כגון שלחן ומנורה, ושאר כלים הנעשים מן העץ: העצם שאביו טמא. דהיינו בהמות וחיות מתות דעצם אתי מינייהו, אינו דין שיקבלו טומאה כשיעשה כלי מהם, כיון שנפרדו ממקום הטמא: שהוא מכשיר בבית המנוגע. דכתיב [לעיל יד, מט] ולקח לחטאת את הבית עץ ארז, וכיון דהוא דבר חשוב דמכשיר, דין הוא דכלים הנעשים ממנו יהיו מקבלים טומאה, אי נמי שמכשיר בבית המנוגע דעץ הוכשר לקבל טומאה בבית המנוגע, דכתיב ונתן את עציו ואת אבניו, ואחר דהוא עלול לקבל טומאה, לזה כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה, תאמר בעצם שאינו מקבל טומאה בבית המנוגע הואיל וכו': הרי הוא אומר. כלומר אין אנו צריכים לקרא דא לרבות כלי עצם, שהרי כבר נאמר אחרי זה, וכל מעשה עזים, שירצה כל מה שיעשה מן העזים, ואפילו מה שיעשה מן הקרנים ומן

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא מו - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - כט טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בטומאתו והטהור בטהרתו, היינו כלי הגלל, או של אבן טהור. ודוקא הבאים ממים, וכמו דמפרש ר"י שם, שעל ידי עילה טמא. ומפני זה מסולק קושיית תוספות בבבא קמא נד, א אמאי לא ממעט דבר שאין במינו קרב למזבח יעויין שם, ולפי זה לענין טומאה תלוי במה שהוא בברייתו מן המים, ודו"ק⁴.



[מח]

(יא, לו) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרֹעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא:

מדוע כתוב "אשר יזרע"

(יא, לו) על כל זרע זרוע⁵. בתרגום יונתן באורחא די יזרע כו'. כיוון אל דברי הגמרא בהעור והרוטב (חולין קיז, ב) כדרך

לכן אם חיבר להם חוט לא מביא עליהם טומאה.



[מח]

⁵ [מח] (יא, לו) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרֹעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא ע"כ. יש לבאר מה הוא אריכות הלשון "אשר יזרע". ובתרגום יונתן תירגם וז"ל "וְאֵרוֹם אֵין יִפִּיל מִנִּבְלָתָהוֹן, עַל כָּל זֶרַע זָרֹעַ וְזָרֵין, בְּאֹרְחָא דִּי יִזְרַע בְּנוֹגְבִי, דְּכִי הוּא" ע"כ. [ותירגם בכתר יונתן "וכי אם יפול מנבלתם, על זרע זרוע, בדרך אשר יזרע ביבשה, טהור הוא"] הנה מפרש, ד"אשר יזרע" בא ללמד, בדרך אשר יזרע ביבשה.

ולחבין כוונתו הוא על פי המבואר בחולין (קיז, ב) דתנא התם וז"ל "תנא דבי רבי ישמעאל, על כל זרע זרוע [אשר יזרע], כדרך שבני אדם מוציין לזריעה, חטה בקליפתה, ושעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתן" ע"כ. ופירש רש"י "תנו רבנן שומריין - יש לטומאה קלה ששומריין האוכל מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין: על כל זרע זרוע - לגבי טומאת אוכלין כתיב, ואף על גב דבההוא קרא טהור הוא, כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר, דסמך ליה וכי יתן מים על זרע דהוכשר טמא הוא" עכ"ל.

הנה מרבינן שקליפה מצטרפת לשיעור ביצה לטומאת אוכלים, וילפינן לה מדכתיב "אשר יזרע", דבא ללמד ששיעור הזרע הוא כדרך שזורעין אותה, דהיינו בקליפתה, כגון חטה בקליפתה וכדו', וכיון שדרך לזרוע חטה ושעורה וכו' בקליפה, בא הכתוב ללמד שכדרך שזורעין אותם, כך הם שיעורן לטומאת אוכלים. ואף על פי שהכתוב איירי בטהור, מכל מקום הטעם הוא בגלל שלא הוכשר, מוכח שאם הוכשר טמא עם הקליפה, וזה כוונת רבינו יונתן שפירש ממש כלשון הגמרא את המילים "אשר יזרע",

עזים פרט לעופות. הנה בתוספתא (כלים, בבא מציעא, ז, ב) והובא בר"ש כלים פרק (יג) [יז, יד] חיבר להן חוט או משיחה מן דבר הגדל בארץ טמא כו', הרי דמדמה להעושה כלים מן הים, דתנן (כלים) פרק יז, יג דחיבר להן חוט טמא. ויעויין היטב בתוספתא (כלים) בבא מציעא פרק ז, ב. וטעמא, דכל מה שבים וגדל במים אינו טמא, ולכן עופות דנבראו מן המים, יעויין חולין ריש פרק ב (כז, ב), אין בנבראים מן המים טומאה בכלים, וכי חיבר עליהם חוט או משיחה מן הגדל בארץ תו מקבל טומאה. ויעויין בתוספתא (שם), דנראה דכוונתו, דבכלים של גלל או אבנים ואדמה, אם חיבר להן דבר המקבל טומאה, הטמא

הוא, כמו שמפרש רבי יהודה בתוספתא, שבאמת הם ראויים לקבל טומאה, וטיהרום חכמים, לכן כשיש איזה סיבה קלה, כבר הם טמאים.

ועל פי זה מיושב קושיית התוס' בבבא קמא, דהנה על הכתוב (שמות כא, לג) וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֶּרֶךְ וְלֹא יִכְסֶּנּוּ וְנִפְלַ שְׁמָה שׁוֹר אוֹ חֲמֹר, איתא בבבא קמא (נד, א) דאי כתב רב שור, הוה אמינא קרב לגבי מזבח, אין. שאינו קרב לגבי מזבח, לא. לכן כתב חמור. והקשו התוס' (ד"ה קרב), לפי זה, מדוע בחולין (כה, ב) על הכתוב (במדבר לא, כ) וְכָל בְּגָד וְכָל פְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עֵזִים וְכָל פְּלִי עֵץ תִּתְּחַטְּאוּ, דרשו חז"ל [התורת כהנים הנ"ל] דעופות ממעט מעשה עזים, אמאי לא ממעט כל דבר שאינו קרב לגבי מזבח, ולאור המבואר אתי שפיר, דלענין טומאה תלוי במה שהוא בברייתו מן המים.

⁴ תמצית דבריו: לפי רבי עקיבא, הא דכתיב הנוגע בנבלתם יטמא, בא ללמד שכלי עצם מקבלים טומאה, ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר דלזה לא צריך קרא, דיש ללמוד מקום אחר, ומשם יש ללמוד דהבא מן העופות טהור. ומבואר בתוספתא, דכלי הבא מעצם עוף, וחיבר לו חוט או משיחה טמא, הכלי טמא. אבל כלי גללים וכלי אבנים שחיבר להם חוט טמא, לא מקבלים טומאה, רק החוט. וההבדל ביניהם, דהטעם שכלי עצם של עוף טהור, דעוף נברא מן המים, וכלים הבאים מן המים טהורים, ואמר רבי יהודה דבאמת היו צריכים להטמא, אלא שטיהרו אותם, ובסיבה קלה חוזרים לטומאתם, לכן כלי עצם של עוף, וכלים הבאים מן המים, אם חיבר להם חוט כו' מקבלים טומאה, כי בקל טמאים, אבל כלי אבנים במהותם אין מקבלים טומאה,

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא מו - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - כט טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יא, לט) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיָא לָכֶם לְאֶכְלָה הַנֶּגַע
בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב:

מדוע כתוב "לכם"

(יא, לט) תורת כהנים⁷ פרשתא יוד (סוף פרק יא) פסקא ד, לכם,
להביא בהמה טמאה שמטמאה במשא. פליאה, הא קרא כתיבא

מטמא במשא, דכתיב "כז) לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרִסְתָּ פֶרֶסָה וְשִׁסְעַ
אֵינָהּ שִׁסְעַת וְגֵרָה אֵינָהּ מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יִטְמָא: (כז)
וְכָל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו כָּכָא הַחִי הַחֲלָקֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֶּגַע
בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: (כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת נִבְלָתָם יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד
הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם" ע"כ. הרי מפורש שמטמאת במשא.

ונראה בזה, דהנה לעיל תניא בתורת כהנים, על הפסוק "כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת
נִבְלָתָם יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם", וז"ל "פרשה ד
תחילת פרק ו אות ו) "אם נאמרו למעלה, למה נאמרו למטה, אלא העליונים
באבר מן החי, והתחתונים באבר מן המת, והלא דין הוא, ומה אבר מן החי
שהבשר הפורש ממנו טהור, הרי הוא מטמא, אבר מן המת שהבשר הפורש
ממנו טמא, אינו דין שיהא טמא, לא אם אמרת באבר מן החי שאיסורו נוהג
בבני נח כישראל, תאמר באבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח כישראל,
הואיל ואין איסורו נוהג בבני נח כישראל לא יטמא, תלמוד לומר לומר הנוגע
והנושא להביא אבר מן המת" ע"כ.

פירוש, דלעיל כתיב (כה) "וְכָל הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד
הָעֶרֶב", והקשה התורת כהנים, למה כתוב שוב טומאת משא בפסוק כח,
ותירץ שפסוק כה איירי באבר מן החי, ופסוק כח איירי באבר מן המת, ואין
לומר דנלמד בקל וחומר מאבר מן החי שמטמא במשא, דאבר מן החי
איסורו נוהג אף בבני נח. מכל מקום מבואר, שכל הפסוקים לעיל איירי
באבר של בהמה טמאה, פסוק אחד באבר מן החי של בהמה טמאה, ופסוק
אחד באבר מן המת של בהמה טמאה, ולא מפורש דין כזית בשר מנבלת
בהמה טמאה, [א. ה. ובקרבן אהרן שם ושאר מפרשים אמרו, דזה פשוט
שכזית נבלה מטמא במשא. אבל לרבינו לא ניאח וצריך פסוק ללמד שכזית
מטמא במשא], וזה נלמד מכאן.

אלא דלפי זה, דהתורת כהנים כאן איירי מכזית בשר נבלת בהמה טמאה,
אם כן איך אמרו בתורת כהנים "השרץ יוכיח שאין שחיטתו מטהרתו ואינו
מטמא במשא, אף אתה אל תתמה על בהמה טמאה שאף על פי שאין
שחיטתה מטהרתה לא תטמא במשא", הא אפשר לדחות זאת, דנאמר, מה
לשרץ שכן אבר מן החי, וכן אבר מן המת, שלו, גם כן אינו מטמא במשא,

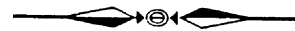
שמוציאין בני אדם לזריעה חטה בקליפתה כו', דאיתרבי שומר
לטומאה קלה, יעויין שם, ודו"ק⁶.



[מט]

היינו דרך שמוציאין לזריעה.

[א. ה. ודע, דבש"ס הנדפס גרסין את דברי רבי ישמעאל על המילים "זרע
זרוע", אבל במהדורת פרידמן מובא בהגהות וצינונים (אות א), גירסא מש"ס
מינכן כתב יד, שיש להוסיף "אשר יזרע", ועל זה עולה דברי רבי ישמעאל.
ואף על פי שרש"י מציין בדיבור המתחיל את המילים זרע זרוע, יש לומר
דתחילת הפסוק נקט. מכל מקום תרגום יונתן הוא ראיא גדולה לגירסא זו.
ואולי לזה התכוון רבינו שכתב "עייין שם"]. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.
⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב אשר יזרע, ללמד, שקליפות חטה
ושעורה מצטרפין לשיעור ביצה לטמא אוכלים, דמשמע דרך
שזורעים, דהיינו עם הקליפה, יהיה טהור - בגלל שלא הוכשר
במים - הא הוכשר, גם הקליפה מצטרפת.



[מט]

⁷ [מט] (יא, לט) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיָא לָכֶם לְאֶכְלָה הַנֶּגַע בְּנִבְלָתָהּ
יִטְמָא עַד הָעֶרֶב" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע כתוב "לכם". וכבר עמדו בזה
רבוחינו בתורת כהנים (פרשה י, סוף פרק יא, פסקא ד) וז"ל "לכם. להביא
בהמה טמאה שתטמא במשא, הלא דין הוא, מה אם בהמה טהורה
ששחיטתה מטהרתה, מטמא במשא, בהמה טמאה שאין שחיטתה
מטהרתה, אינו דין שתטמא במשא, השרץ יוכיח, שאין שחיטתו מטהרתו
ואינו מטמא במשא, אף אתה אל תתמה על בהמה טמאה, שאף על פי שאין
שחיטתה מטהרתה לא תטמא במשא, תלמוד לומר לכם, להביא בהמה
טמאה שתטמא במשא" ע"כ.

הנה מבואר ד"לכם" בא ללמד שבהמה טמאה לאחר מיתה מטמאה במשא.
דאין ללמוד בקל וחומר מנבלת בהמה טהורה, שקלה יותר ששחיטתה
מטהרתה מטומאת נבלה, ואף על פי כן אם לא שחטה מטמאה במשא, נבלת
בהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה לאו כל כל שכן שמטמא במשא, דיש
לומר, שרץ יוכיח שאין שחיטה מטהרתו, ואינו מטמא במשא, לכן כתיב הכא
"לכם", ללמד שנבלת בהמה טמאה מטמאה במשא.

אבל הוא פלא גדול, דמבואר בכתוב בפירוש לעיל שנבלת בהמה טמאה

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא מו - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - כט טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יא, מ) והאכל מנבלתה יכבס בגדיו⁹. אכילת נבלות הלא היא באיסור, ומי שעובר אינו שואל דין טומאה, והיה צריך לומר ואם יאכל, וכמו שאמר (ויקרא טו, כד) ואם שכב ישכב איש אותה כו', ועל כרחך דמיירי באוכל בהיתר שהוא חולה שיש בו סכנה (יומא פב, א), או שאחזתו בולמוס דמאכילין אותו נבילות (יומא פג, א), ולזה אמר, שלא תאמר שמה שגזרה התורה טומאה על הנבילה היא בגדר וזהירות שלא יבא לאכלה, לכן מטמאה במגע, אבל מי שאוכל בהיתר תו ליכא גם טומאה על הנגיעה והוא טהור, לכן אמר והאוכל אף בהיתר גם כן יכבס בגדיו בשביל שהוא נוגע, וממילא מוכח דבכזית מטמאה, ודו"ק¹⁰.

בהו לעיל (פסוקים כו-כח) לכל הבהמה ושוסעת שסע כו' וכל הולך על כפיו כו' והנושא את נבלתם יכבס בגדיו כו', הרי מפורש שמטמאת במשא. אך התורה כהנים דריש לה לעיל (פרשה ד, תחילת פרק ו, אות ו) על אבר מן החי, אבר מן המת, אבל על בשר נבילה שהיא מטמאת במשא, צריך לרבות. אך לפי זה, מאי קאמר השרץ יוכיח כו' ואין שחיטתו מטהרתו ואין מטמא במשא, נימא מה לשרץ שכן אבר מן החי, אבר מן המת שלו גם כן אינו מטמא במשא, תאמר לבהמה שאברים מן החי ומן המת שלו הם מטמאים במשא, לכן אף בשרה מטמאה במשא. וצריך עיון כעת⁸.



[ג]

(יא, מ) והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את

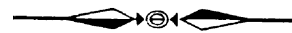
נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב:

יש להקשות, דהלשון "והאוכל" משמעו לכתחלה, ואם עובר עבירה אינו בא לשאול דיני טהרה

לומר, דאיירי כאן באוכל בהיתר, שהוא חולה שיש בו סכנה, או שאחזתו בולמוס, דמאכילין אותו נבילות. אלא שצריך טעם מדוע כתבה תורה באופן זה ולא כפשוטו בלשון דיעבד, שאם אכל בשגגה יטמא, ויש לומר דבכונה גדולה כתבה תורה בלשון זה, שלא תאמר שמה שגזרה התורה טומאה על הנבילה היא בגדר וזהירות שלא יבא לאכלה, לכן מטמאה במגע, אבל מי שיש לו היתר לאכול נבלה בהיתר, באופן זה אין דין טומאה על הנגיעה והוא טהור, לכן אמרה תורה "והאוכל", שאף אם אוכל בהיתר, גם כן יכבס בגדיו בשביל שהוא נוגע, וממילא מוכח דבכזית מטמאה.

¹⁰ תמצית דבריו: יש להקשות, דהלשון "והאוכל" משמעו לכתחלה, ואם עובר עבירה אינו בא לשאול דיני טהרה. ויש לומר, דאיירי באוכל בהיתר לכתחלה, כגון פקוח נפש וכדו'. ובכונה כתבה תורה באופן זה, שלא תאמר שמה שגזרה התורה טומאה על הנבילה היא בגדר וזהירות שלא יבא לאכלה, לכן מטמאה במגע, אבל מי שיש לו היתר לאכול נבלה בהיתר, באופן זה אין דין טומאה על הנגיעה והוא טהור, לכן אמרה תורה "והאוכל", שאף אם אוכל בהיתר, גם כן יכבס בגדיו בשביל שהוא נוגע, וממילא מוכח דבכזית מטמאה.

תאמר לבהמה שאברים מן החי ומן המת שלו הם מטמאים במשא, לכן אף בשרה מטמאה במשא. וצריך עיון כעת. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא. ⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "לכם", מבואר בתורת כהנים, שבא ללמד שנבלת בהמה טמאה מטמא במשא, ואע"פ שמבואר לעיל בכתובים שמטמא במשא, מ"מ מפורש בתורת כהנים דהפסוקים לעיל איירי באבר מן החי ואבר מן המת של בהמה טמאה, לכן צריך פסוק על כזית מהבשר של נבלה טמאה שמטמא במשא.



[ג]

⁹ [ג] (יא, מ) "והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב" ע"כ. יש לדרק, דהלשון "והאוכל", משמע שאוכל לכתחלה ולא בדיעבד. וקשה, הא אכילת נבלות היא לאו מהתורה, ואם אוכל לכתחלה הוא עבריין שאינו שומר תורה, ואיך כתבה תורה עליו יכבס בגדיו, וכי הוא בא לשאול דיני טומאה וטהרה, והיה צריך לכתוב לשון דיעבד "ואם יאכל", דהיינו שאם בטעות בשגגה אכל נבילה, והוא שומר תורה ומצוות, ובא לשאול מה דינו, יכבס בגדיו, ולכן בשוכב עם נדה כתוב לשון דיעבד (ויקרא טו, כד) "ואם ישכב ישיב אתה ויהי נדתה עָלָיו וטמא שבעת ימים וְכָל הַמְשָׁכָב אִשָּׁר יִשְׁכַּב עִלָּיו יִטְמָא", ובהכרח צריך